

A politikai térfél jobboldala

A rendszerváltás óta először a Fidesznek sikerült a tizen- és huszoneves korosztályt kiszabadítani az apátiából

■ TIHANYI ÖRS

Az idei választások végeredményének van egy nagyon fontos tanulsága. A Fidesz és az MDF közös listája olyan magas szavazati arányt produkált, amelyet a kelet-közép-európai térségben még egyetlen, nem kommunista gyökerű politikai erő sem tudott felmutatni négy év kormányzás után. Különösen az egyéni választókerületekben megmutatókozó, sok esetben az 1998-as eredményeket visszaidéző fölény tanúsítja azt, hogy a Fidesz által megszervezett jobboldal tartósan elnyerte a vidéki lakosság bizalmát; szavazótáborra többé-kevésbé egyenletesen lefedti az ország szinte minden fontosabb régióját, ráadásul ideológiailag is elkötelezett, hatékonyan mozgósítható erővé vált. Bár az ellenzéki szerephez való szorulás sokak számára még jó ideig kudarcélményt fog jelenteni, ez azonban (és április 21-e ezt fehéren-feketén bebizonyította) nem párosult azzal a politikai passzivitással és depresszióval, amit olyan szívesen szerettek volna látni a baloldal szellemi rohamosztágosai. Nem kis bravúr volt e lélektani veszély legyőzése, de az elmúlt egy hónap alapján joggal bizakodhat mindenki, hogy ez a tettvégy legalább a helyhatósági választásokig fenn is fog maradni.

Van azonban egy alapkérdés, amit minél előbb tisztázni kell, főleg azért, hogy a jövőben ne fordulhassanak elő olyan konfliktusok, amelyek a Centrum párt létrejöttéhez vagy a Nemzeti Színház nyitó előadása utáni vitákhoz vezettek. A kérdés a következőképpen szól: mi az, hogy jobboldali? És hozzátehetjük még azt is: mi az, ami a látszólag nagyon is különböző politikai nézeteket valló erőket összetartja? Mi az a kohéziós erő, amely ahhoz vezetett, hogy Tölgyessy Péter és Csúrka István vélhetően ugyanazon párt jelöltjére szavazott a második fordulóban?

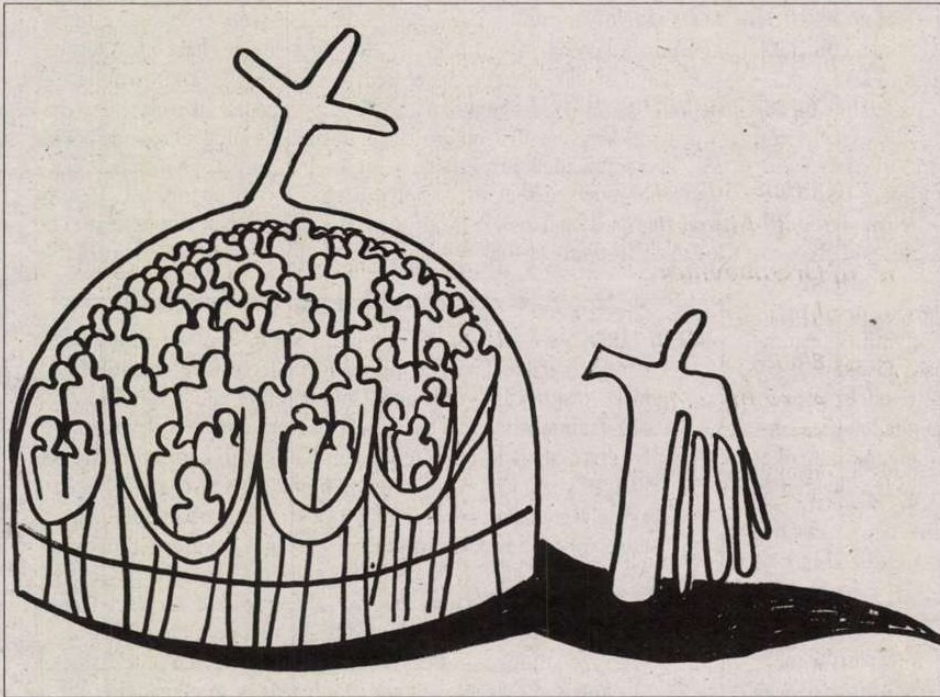
Az első kérdésre egyértelmű a válasz: a jelenlegi magyar politikai struktúrában azok számítanak jobboldalnak, akik az MSZP-SZDSZ szövetségén kívül állnak, önmeghatározásukban pedig alapvető elvet jelent az 1994 és 1998 közötti négy év elutasítása. Az 1998-as választásokon jelent meg először ez a két elv együttesen mint szervezőerő, és ahogyan az akkori eredmények megmutatták, kiütéses győzelmet aratott. Sikeres volt az Orbán-kormány négy éve is, hiszen jelentősen nőtt azok száma, akik a Fidesz vezetése szövetségi rendszerre voksoltak. Az MSZP annak köszönheti a győzelmet, hogy a bizonytalan szavazók meggyőzésében hamarabb ért el eredményt, s ezt az április hetedikén szerzett átmeneti előnyt két hét alatt már nem lehetett behozni, de java részét ledolgozni már igen. Mivel újra a szabad demokratákkal léptek koalícióra, s a párt vezetői garnitúrája lényegesen nem változott, az a kohéziós erő, ami az elmúlt években összetartotta a jobboldali szavazókat, lényegesen könnyebben meg tud maradni, mintha a két baloldali párt egy teljesen új kormányzati garnitúrával és arcúttal lépett volna elő.

A jelenlegi jobboldali tábor legalább két és fél millió biztos szavazót jelent. Ez alighanem fölülmúlja az MSZP táborát, ezért a szocialisták csak akkor versenyképesek, ha az SZDSZ is be tud jutni a parlamentbe. A jobboldal alapvetően öt, eltérő nagyságú és gyökerű tömbből kovacsolt össze. Az első csoportot a Fidesz törzsszavazói jelentik. Ez a tábor részben azokból áll, akik 1990 óta minden alkalommal erre a pártra szavaztak. Pártzimpiájukban a fiatal demokraták abszolút elsőbbséget élveznek, még akkor sem szavaznának más politikai erőre, ha újra többpólusúvá válna a jobboldal. Önmagában ezzel a táborral egyébként legföljebb az ötszázalékos küszöb átlépésére van lehetőség, ezt leginkább az 1994-es eredmények mutatták meg. Idén azonban jelentős változás történt. Beért a Fidesz éveken át tartó munkájának gyümölcse, a rendszerváltás óta először sikerült a tizen- és huszoneves korosztályt kiszabadítani a politikai apátiából, ráadásul a demonstrációkon való tömeges részvétel azt sejteti, hogy nem csupán egy alkalmi szavazótábor nyert meg magának a párt, hanem egy rendkívül öntudatos és cselekvőképes tömeget, amelyik hosszú távon akár tovább is bővíthető, és szinte kimeríthetetlen rekrutációs bázist jelenthet majd a jobboldal számára. Ebben segíthet egyébként az MSZP és az SZDSZ elképesztően ostoba és rövidlátó személyi politikája is, hiszen sem a kormányban, sem a két frakció vezetésében nem kapott helyet egyetlen huszoneves fiatal sem, helyettük a kipróbált középgeneráció tagjai kerültek az előtérbe, ami azért kedvező a Fidesznek, mert a kibontakozó generációs lázadás éppen ellenük irányul.

Nem véletlen az az ismételt gyűlölködés, amit az **Eörsi István** és **Mester Ákos** vezetete baloldali sajtó indított a Kossuth téri srácok ellen: az illető úri-

emberek pontosan tudják, hogy a történelem igazi nagy politikusgenerációi az utcaököken kezdtek meg a pályafutásukat, hogy aztán majd egykoron a miniszeri bársonyszékekben érjenek a csúcsra. Érzik, hogy a lefaszított, leorbánjugendezett fiatalok áradata hosszabb távon elmoshatja az MSZP és az SZDSZ jövőjét: ezért árad hát a gyűlölet a tinédzserek ellen, akiknek lelki igénye a jelek szerint messze túllépett a baloldal által megálmodott multiplexkultúrán. Nagyjából az is kikristályosodott mostanra, hogy milyen politikai nézeteket vallanak ezek a fiatalok. Döntő többségük elkötelezett híve a szabadságnak és a demokráciának, ez azonban egy erőteljes, a legmodernebb európai trendekkel összhangban álló nemzeti elkötelezettséggel is párosul. A két eszmiség mellérendelő viszonyban van egymással. Alapjában véve ez különbözteti meg őket a kisebb létszá-

tisztletben kell tartani, nem szabad megalázni az MDF-et, azt a látszatot keltve, hogy nem számít többnek, mint a Fideszbe integrálódott civil szervezetek. Az MDF önmagában kicsi és szűre párt, de közvetett befolyása a konzervatív szavazótáborra, valamint az értelmiség gondolkodásmódjára ma is jelentős, bár ez százalékos arányokban szinte kimutathatatlan. A szuverén MDF-re azért is szükség van, mert következetesen mérsékelt álláspontjuk a jobboldalon tarthatja azt a populista politikától irtózó választói csoportot, amelyik az elmúlt hónapokban nagyra tette a Centrum párt nevű kreatúrát, komoly károkat okozva ezzel a Fidesznek. Ha az MDF visszacsábítja és magához köti ezeket a szavazókat, akkor a Fidesz bátrabban nyúlhat ahhoz a radikális eszköztárhoz, amelyik a kiszagda és a MIÉP-es szavazók megnyeréséhez nélkülözhetetlen.

KANCZLER KLÁRA RAJZA

mú, de igen militáns szabad demokrata új generációtól, mert náluk a nemzeti gondolatkör alárendelt helyzetben van a többnyire öncélú, doktriner módon értelmezett szabadsággal (vagy éppen szabadossággal) szemben.

A jobboldal következő csoportját a régi vágású konzervatívok és kereszténydemokraták jelentik. Régi vágásúak, mert a Fidesszel ellentétben a mai napig nem tudtak alkalmazkodni ahhoz az új, popularizált médiaközeghez, ami az elmúlt évtizedben Magyarországon is teret nyert. Néhány tehetségesebb kommunikátort leszámítva nem képesek mélyreható üzenetek megfogalmazására, így aztán hosszabb távon nincs esélyük arra, hogy az egy évtizede birtokolt törzsszavazói kört bővítsék. Az egykori kereszténydemokraták ma már a Fidesz szerves részét képezik. Bár a számuk csekély, de egy nagyon fontos és fegyelmezett szavazótábor hoztak magukkal. Vannak csoportok – főleg a vallásos középosztály –, akiket csak az ő hívó szavuk tud elérni. Egyik prominensük, **Varga László** a két forduló között **Orbán Viktor** és **Pokorni Zoltán** mellett a polgári oldal harmadik kulcsfigurájaként jelent meg a párt rendezvényein.

A másik kereszténydemokrata gyökerű erő az MDF, amelyik kényesen őrzi a szuverenitását. Hátrányukat részben ama tényezők hiányai okozzák, amelyek a Fidesznek kifejezett erősségeivé váltak az elmúlt években: nem képesek bánni a médiával, nem tudják megmozgítani a tömegeket. Mi több, a két forduló közötti MDF-es húzódozás mintha azt a jelentéstartalmat hordozta volna, hogy igazából félnek az utcai politizálástól, s számukra a politika még ma is inkább racionális cselekvési mód, jól öltöztött úriemberek egyezkedése a hatalomról. Egyfajta kisebbségi érzés is van bennük, hiszen a vágyott jobboldali egységet az egy évtizeddel ezelőtti nagy tervek ellenére nem ők valósították meg. A pártvezér, **Dávid Ibo**lya persze elismert és népszerű politikus, de ez a mai napig a személyének, és nem a pártjának szól, ráadásul változatlanul kérdéses az, hogy egy ellenséges médiaközegben vajon hogyan is alakulnának a népszerűségi mutatói. Egy dolog viszont biztos: attól nem kell félni, hogy az MDF dezertálna, és az MSZP-SZDSZ-koalíció külső támogatójaként működne a jövőben. A párt mélyen elkötelezett konzervatív értékrendje ezzel eleve ellentétben áll, ráadásul az erősen jobboldali érzelmi szavazótábor aligha követné egy ilyen úton. A fiatal demokratáknak egy dologra kell nagyon ügyelniük a jövőben is: az egykori kormánypárt érzékenységét

Van egy másik csoport is, amelyről nagyon kevés szó esik a mai napig, holott stratégiai fontosságú szerepe volt a jobboldali egység kialakulásában. Ezek a szavazók 1990-ben és 1994-ben az SZDSZ-re szavaztak, az ezt követő négy évben viszont több hullámban átáramlottak a Fidesz táborába. Mivel a szabad demokraták támogatottsága az elmúlt években a korábbi húsz százalék egynegyedére csökkent, s a Fidesz a leglátványosabban azokban a megyékben erősödött meg (pl. Vas, Győr-Ménfőcsanak, Győr-Ménfőcsanak), amelyek hajdanán az SZDSZ vidéki fellegvárai voltak, joggal gyanítható, hogy egy igen tekintélyes, alighanem több száz ezer szavazót magában foglaló rétegről van szó. Átállásukban döntő szerepet játszott az MSZP iránti ellenszenv, illetve az SZDSZ katasztrofális kormányzati teljesítménye. Amikor a szabad demokraták **Demszky Gábor**t választották elnökké, akkor a főpolgármester nyíltan meghirdette az elvesztett szavazók visszanyerését. Taktikája csődöt mondott. Az antikommunista liberálisok visszacsábítására az SZDSZ-nek hiteltelen vezetői miatt nincs esélye, mi több, idén tavasszal határozott jellel voltak annak, hogy az SZDSZ vidéki szavazóinak egy része előtt a Fidesz a mai napig elfogadott párt, és a kettejük közötti zsilipkapu felnyitása ahhoz vezethet, hogy a liberális szavazók további tömegei pártolnak át a Fideszhez. Ez az oka annak, hogy az SZDSZ-nek létérdeke a két párt közötti konfliktusos viszony fenntartása. Az MDF annak idején azért nem tudott tartósan nagy párttá válni, mert nem volt képes a konzervatívok és liberálisok közötti határ áttöréséhez, nemes penésszel bevont politikai stílusa, kormányzati módszerei nem gyakoroltak vonzerőt a dinamikusabb, cselekvőképesebb magatartásformát kedvelő liberálisok számára. A Fidesz vezetői garnitúrája alkatánál és elveinél fogva is alkalmasabb volt arra, hogy integrálja Tölgyessy Péter táborát, igaz, ezzel egy komoly kockázatot is magukra vállaltak. A mai napig ügyelni kell arra, hogy a párt szabadelvű arcúlatát megmaradjon, akár azon az áron is, hogy a konzervatívabb csoportok egy része folyamatosan kritizálja a Fideszt a túlzott liberalizmusa miatt. Ennek tipikus példája volt a Nemzeti Színház nyitó előadása, amikor érdekes módon a népi-nemzeti tábor támadta a leghevesebben az ember tragédiájának sajátos értelmezését. A probléma gyökere az volt, hogy míg a kormány az épület létrehozásánál messzemenően a konzervatív tábor igényeit vette figyelembe, addig az előadás stábjának felállításánál már lehetőséget kellett adni a liberális szárnynak is, hogy a sokat vitatott színházte-

remtési koncepciót ők is a magukénak érezzék. **Szikora János** és társai készséggel vállalták a feladatot, viszont szabadgondolkodó művészekként ahhoz már ragaszkodtak, hogy ne a tradicionális (és unalmas) koncepcióban adják elő a darabot. Az eredmény ismert, március 15-e után egy ideig zengtek a koalíció politikai rendezvényei a felháborodott konzervatívok méltatlankodásaitól. A Fidesznek ez a rejtett konfliktus még a későbbiekben is okozhat majd problémákat, mindenesetre a liberális arcúlat fenntartása a továbbiakban is szükséges, mert kulcsfontosságú üzleti-szakértői körökhöz, médiacsoporthoz is hozzá tud férni a párt. A túlzott radikalizálódás ahhoz vezethet, hogy a **Fábry Sándor**-, **Teller Ede**-, **Demján Sándor**-típusú tekintélyes, a közvélemény formálására képes személyiségek támogatását elveszítik, és megbomlik az az egységfront, amelynek Kossuth téri demonstrációja valósággal sokkolta a baloldali értelmiséget.

A negyedik csoportot a kiszagdapárttól elhódított tömegek jelentik. A zömmel falusi-kisvárosi környezetben élő, fő- vagy mellékfoglalkozásban mezőgazdasági tevékenységet űző százazrek hosszú éveken át **Torgyán József** bázisát jelentették. A vezér személyisége hozzájárította őket a radikális-populista beszédmódhoz és az erőteljes agrárprotekciónizmushoz. Az FKGP összeomlása miatt gazdátlanul maradt ez a tábor, és megbomlott az a fegyelmezetttség, amely a korábbi szavazásokon megnyilvánult. Április hetedikén sokan otthon maradtak, és ami figyelmeztető, egy részük az MSZP-re szavazott. A két forduló közötti Fideszkampány legnagyobb sikere, hogy sikerült megnyerni őket. Ebben figyelemre méltó szerepet játszott az, hogy Orbán Viktor bravúros ügyességgel adaptálta Torgyán korábbi eszközeit: a TF-en elhangzott beszéd sajátos párhuzamot mutatott a korábbi szónoklatokkal, s a vidéki körút egyes külsőségei is emlékeztettek az egykori vándorcirkuszra. Talán a legmeglepőbb az, hogy Orbán Viktor messze fölülmúlta „mesterét” a verbális bravúrokban, és Kert-Magyarország népének április 21-i áradata még az MSZP biztos befutónak számító vidéki jelöltjeit is elsodorta (gondoljunk **Tabajdi Csaba**, **Szekeres Imre** vagy **Juhász Ferenc** megszégyenítő vereségére).

Az ötödik réteget a nemzeti radikalizmus hívei jelentik. Ez a legnehezebb dió, mert itt a MIÉP révén van egy komoly vetélytárs, ráadásul ez a gondolkodásmód a korábban említettekkel ellentétben nehezebben vállalható fel a közvélemény előtt. A MIÉP törzsszavazói egy rendkívül zárt, szinte katonai fegyelmelemmel megszervezett csoportot alkotnak. A létszámuk nem túl jelentős, ráadásul az elcsábításukhoz olyan elveket kellene hangoztatni, amelyek a mérsékelt jobboldalon lévő szavazók végzetesen nagy tömegét riasztanák el. Az egyetlen lehetséges cél a békés egymás mellett élés, valamint annak a biztosítása, hogy **Csurka István** törzsenek legalább a másodlagos pártpreferenciáiban maradjon meg a Fidesz jelenlegi pozíciója. Van azonban a nemzeti radikalizmusnak egy lágyabb irányzata is. Zömmel olyan fiatalok tartoznak ide, akikre az antiglobalizmus és a nemzeti eszme gyakorolt vonzerőt. A Fidesz egyik legnagyobb sikere, hogy úgy tudta őket magához csábítani, hogy közben nem riasztotta el a mérsékelt szavazókat sem. Döntő tényező volt az, hogy az irreális célokat (például a határrevíziót) kitűző MIÉP-pel szemben a Fidesz egy olyan csomagot dolgozott ki, amelyik megvalósítható volt, és a demokratikus alapelveket sem veszélyeztette. Idesorolható a kedvezménytörvény, a Benes-dekrétumok elleni kampány, néhány privatizációs szerződés felülvizsgálata és egyes baloldali klientúrák szétrobbantása. Ezekkel sikerült megfogni a mérsékelt radikálisokat. Mivel a MIÉP kiesett a törvényhozásból, a jövőben a végleges integrálásuk sem okoz már nehézséget. A Csurka-párt bukásának van még egy fontos jelentéstartalma: eddig a Fidesznek minden radikálisabb megnyilvánulása kockázatos volt, mert rendre szembe kellett néznie az elhatárolódást követelő hazai és nemzetközi kórossal. Ez a probléma megszűnt, mivel nincs kitől elhatárolódni; a rendszerváltás óta első ízben nem-hogy szélsőséges párt, de még képviselő sincs a törvényhozásban.

És itt a végkövetkeztetés: a Fidesz a választási eredmények miatt ugyan ellenzékbe szorult egy időre, de megszabadult egy hatalmas ballaszttól. Az általa létrehozott törzsszövetség kohéziója április 21-e után sem bomlott meg. A Disz téri tömeg szívének együttes dobogása azt vetíti előre, hogy a jobboldal ereje tovább fog nőni, s így joggal reménykedhet mindenki abban, hogy a következő választás szellemét hozza majd vissza.